

Töökohtade struktuuri muutused Euroopas suure majanduslanguse ajal

Kommenteeritud kokkuvõte

Sissejuhatus

Nagu enamik arenenud maailmast, tegeleb ka Euroopa jätkuvalt 2008.–2009. aasta suure majanduslanguse tagajärgedega. Kõige tõsisemalt mõjutas see tööturgu. 2010. aasta teises kvartalis oli palgatööl Euroopa Liidu 27 liikmesriigis viis miljonit inimest vähem kui 2008. aasta teises kvartalis. Käesolevas aruandes kirjeldatakse majanduslanguse mõju tööhõive struktuurile ametite ja sektorite lõikes Euroopa Liidu 27 liikmesriigis nii üldiselt kui ka üksikute riikide tasandil. Seda tehakse nii kvantitatiivsest (määratakse kindlaks tööhõive taseme muutused) kui ka kvalitatiivsest vaatenurgast (näidatakse, kuidas tööhõive taseme muutused jaotuvad palgaskaalal). See on esimene Eurofoundi Euroopa töökohtade seire osana avaldatud aruanne. 2011. aasta lõpus esitavad jätkuaruanne jätkab 2011. aasta keskpaigas tehtud analüüsi, kui tööturu taastumine muutub (loodetavasti) kindlamaks.

Poliitikataust

Euroopa Liidu 2020. aasta aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia sisaldab kohustust edendada tööhõivet ja töövõiljakust. See tähendab, et rõhutatakse taas varasemat Lissaboni strateegia eesmärki luua uusi ja paremaid töökohti. Finantskriisiga kaasnenud töötuse järsu suurenemise pidurdamiseks on vaja rohkem töökohti. Tööhõive kasv on vajalik ka selleks, et Euroopal oleks võimalik saavutada 2020. aastaks seatud eesmärk, saavutada 20–64-aastaste tööhõive määr 75%. (2010. aastal oli selle vanuserühma tööhõive 68,6%.) Kui Euroopa soovib oma töövõiljakuse taset tõsta, on vaja ka parema kvaliteediga töökohti (pidades silmas töötajate väljaõpet, teadmiste sisu ja töötingimusi). Üha enam multipolaarseks muutuvas maailmas on ainult nii võimalik toime tulla konkurentsiprobleemidega ning säilitada ja parandada elutingimusi.

Tagantjärele vaadates valitses Euroopas 1990. aastate lõpust kuni 2008. aastal alanud majanduslanguseni töökohtade küllus. Veidi enam kui kümne aasta jooksul loodi üle 20 miljoni uue töökohta. See tulemus on nii absoluut- kui ka suhtarvudes suurem kui USAs. Kuigi Lissaboni strateegia tööhõive-eesmärke ei saavutatud, tehti tööhõive taseme tõstmisel ja töötusega võitlemisel olulisi edusamme. Teisalt tõstatati seoses loodavate töökohtade kvaliteediga samalaadseid küsimusi nagu varem USAs. Tekkis arusaam, et paljud uued töökohad olid madalalpalgalised ja perspektiivitud teenindussektori töökohad ning teadmispõhiseid ja töövõiljakust edendavaid töökohti ei loodud piisavalt. Kas töökohtade arvu suurendati nende kvaliteedi arvelt?

Eurofound kasutas varem lihtsat analüüsimeetodit, mille algselt töötas välja Joseph Stiglitz, et anda sellele küsimusele empiirilisel kindel vastus. Jagades tööhõive üksikuteks „töökohtadeks” (mille all mõistetakse konkreetset ametikohta konkreetse sektoris, näiteks öde tervisesektoris või müüja jaemüügisektoris) ja järjestades töökohad tunnivalga järgi (töökoha kvaliteedi asemel), näeme, kas töökohtade arvu suurendamisel või vähendamisel keskenduti nn hästiasustatud, keskmistele või madalalpalgalistele töökohtadele. Analüüs käsitles tööturu arengut 23 liikmesriigis ajavahemikul 1995–2006.

- Selle põhijäreldus oli, et tööhõives suurenes pigem suhteliselt hästi tasustatud töökohtade osakaal.

- Samuti leiti analüüsil, et tööhõives lisandus kõige vähem keskmiselt tasustatud töökohti ning see on seotud tööstustöölise töökohtade pikaajalise vähenemisega. Madalaima töötasuga töökohtade kasv oli veidi suurem.
- Kuigi mudelid olid riigiti erinevad, toetasid Euroopa Liidu koondandmed osaliselt „kahaneva keskmise” mudelit, mida täheldati varem USA ja Ühendkuningriigi tööturgudel.

Peamised tähelepanekud

Käesolevas aruandes „Töökohtade struktuuri muutused Euroopas suure majanduslanguse ajal” kasutatakse Euroopa tööjõu uuringu andmeid, et analüüsida, kas varasemas Eurofoundi uuringus täheldatud asümmeetriline polariseerumine jätkus ka töökohtade intensiivse kadumise perioodil (2008. ja 2010. aasta teise kvartali vaheline aeg).

- Kuigi tööhõivenäitajad olid selgelt erinevad, sarnanes tööhõive muutuste jaotumine palgaskaalal Euroopa Liidu koondtasandil üldiselt eelmise kümnendi omaga. Näib, et majanduslangus on varasemaid suundumusi kiirendanud.
- Keskmisest madalama ja keskmise palgaga töökohtade järsk kadumine, eelkõige ehitus- ja tootmissektoris, rõhutas tööhõive struktuuri polariseerumist.
- Isegi töökohtade intensiivse kadumise perioodil tööhõive kõrgepalgalistel töökohtadel suurenes. Nagu ka eelneval kümnendil, kasvas tööhõive kõrgeima sissetuleku kvintilis (palgaskaala ülemine 20%), sest töökohtade arv teadmuspõhiste teenuste valdkonnas suurenes. Nende hulka kuuluvad nii avalikud teenused (peamiselt haridus ja tervishoid) kui ka erateenused (äriteenused). Majanduslanguse ajal suurenes avalike teenuste suhteline tähtsus töökohtade arvu suurendamisel kõrgeimas kvintilis.
- Liikmesriikide tasandil täheldati majanduslanguse ajal kolme peamist tööhõive muutuste mudelit: tõusev (töökohtade arv suurenes pigem palgaskaala kõrgemas osas), polariseeruv (tööhõive suurenes palgaskaala madalamas ja kõrgemas osas, kuid vähenes keskmises osas) ja langev (töökohti kaotati rohkem palgaskaala kõrgemas osas, samas kui madalamalt tasustatud töökohtade arv kasvas või veidi vähenes).
- Majanduslanguse ajal tulid naised tööturul nii kvalitatiivsete kui ka kvantitatiivsete näitajate poolest paremini toime kui mehed. Kriisi ajal oli kaotatud töökohtade suhe neli (mehed) ühele (naised). Üldjuhul kvaliteetse tööhõive kasvu vähesed allikad olid eelkõige naistöötajate töökohad tervishoiu ja hariduse sektoris.
- Vanemaealiste töötajate tööhõive tase jäi kriisi ajal üllatavalt kõrgeks, kuid peamiste tööealiste töötajate (vanuses 30–49 aastat) ja eelkõige nooremate töötajate tööhõive taset mõjutas kriis tugevalt. Majanduslanguse ajal suurenes oluliselt 50–64-aastaste tööhõive: loodi 1,7 miljonit uut töökohta. Nimetatud tööhõive kasv toimus kogu palgaskaala ulatuses, kuid pigem siiski hästi tasustatud töökohtade osas. Nooremate ehk alla 30-aastaste töötajate puhul kaotati töökohti kogu palgaskaala ulatuses.
- Töölase staatuse pilt oli mitmekesine. Majanduslanguse alguses kaotati palju ajutisi töökohti, kuid alates 2009. aastast tööhõive kasvas enamasti tänu ajutistele töökohtadele, mis olid aga pigem madalalpalgalised. Osalise tööajaga töökohtade arv on suurenenud kogu palgaskaala ulatuses ning seda suhteliselt võrdselt nii naiste kui ka meeste puhul. Uued osalise tööajaga töökohad meestele on loodud peamiselt palgaskaala madalamas osas põllumajanduses ning toiduaine- ja joogitööstuses, samas kui üle kahe kolmandiku naiste osalise tööajaga töökohtade arvust kasvas palgaskaala kõrgemas osas: haridus-, tervishoiu- ja kutsealaste teenuste sektoris.

Lisateave

Üksikasjalikum analüüs on täielikus aruandes *Shifts in the job structure in Europe during the Great Recession* („Töökohtade struktuuri muutused Euroopas suure majanduslanguse ajal”) veebiaadressil www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1141.htm

John Hurley, teadur
joh@eurofound.europa.eu